

JAZYKOVEDA POTREBUJE ĽUDÍ ROZLIČNÉHO TYPU: VNÍMAJME, AKO RÔZNE SA DÁ ROZUMIEŤ SVETU. ROZHOVOR S MIROU NÁBĚLKOVOU

Lucia Molnár Satinská – Mira Nábělková

Meno Miry Nábělkovej je prepojené s fenoménom atribútov tak tesne, ako sa zhodný prívlastok spája so substantívom. Prívlastky celoživotne nielen skúmala, ale s invenciou ich aj vytvárala a mnohé originálne prívlastky aj získala.¹ Jej jedinečnosť vyjadruje eponymický prívlastok „mirovský“ (Ondrejovič 2016, s. 371). Hovorí sa o *mirovskom štýle*, *mirovskej energii*, *mirovských hodinách*, funguje aj zvolanie: „*To je také mirové!*“ V súčasnosti sa sama tituluje „eremitná jazykovedkyňa“, no vďaka získaniu oficiálneho emeritného statusu sa opäť aktívne zapája do aktivít v Jazykovednom ústave. Je to špecialistka na zákutia slovenčiny, objaviteľka súvislostí, poctivá materiálová bádatel'ka. Podľa vlastných slov „misijná filologička“ – vyslankyňa slovenskej jazykovedy v Čechách. Načúva súčasným aj minulým hla-

¹ Rôzne výstižné prívlastky či celé charakterizujúce spojenia sú v jubilejných medailónoch: napríklad Ján Bosák (2006, s. 72) jej venoval titul „guru vzťahovosti“ (referujúci na vzťahové adjektíva, ale aj na pestovanie medziľudských vzťahov), pre Slavomíra Ondrejoviča (2016, s. 371) je Mira Nábělková „večná tinedžerka“ a nemenej dôležito ju Mária Šimková (2016, s. 112) v odkaze na Jána Kollára predstavuje ako „dcéru Tatry“.

som, čím otvára a prepája mnohé svety, zďaleka nie len česko-slovenské. Ako pedagogička dokázala viacerých nadchnúť pre jazykovedu tak, že sa tiež stala ich osudom.

Doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc., emeritná pracovníčka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., a bývalá docentka Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe sa narodila 30. marca 1956 v Martine. V rokoch 1975 – 1980 študovala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, odbor slovenský jazyk – ruský jazyk. V roku 1982 získala titul PhDr., v roku 1989 vedeckú hodnosť CSc., v roku 1994 vedeckú hodnosť samostatný vedecký pracovník. V roku 2010 sa habilitovala na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe v odbore slavistika.

Od roku 1980 do roku 2011 pôsobila v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave, kde prešla pozíciami odbornej pracovníčky, internej vedeckej aspirantky, vedeckej pracovníčky a samostatnej vedeckej pracovníčky. V rokoch 1989 – 1996 bola vedeckou tajomníčkou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV, v rokoch 1991 – 1999 členkou vedeckej rady JÚLŠ SAV. Je zakladateľkou medzinárodného Kolokvia mladých jazykovedcov v rámci Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV. Tento rok sa koná jeho 35. ročník. V rokoch 1999 – 2004 externe pôsobila na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne v Ústave slavistiky. Za prínos k rozvoju slovakistiky jej bola v roku 2004 udelená Strieborná medaila Masarykovej univerzity. V rokoch 1999 – 2023 pôsobila na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe, kde sa zaslúžila o rozvoj slovakistiky ako plnohodnotného akademického odboru.

Vo svojej vedeckej práci sa dlhodobo venuje výskumu slovensko-českých a česko-slovenských jazykových vzťahov, jazykovej kontaktológii, bilingvizmu, lexikálnej sémantike, slovotvorbe a lexikografii. Výsledkom jej dlhodobého výskumu je monografia *Slovenčina a čeština v kontakte. Pokračovanie príbehu* (2008), ktorá predstavuje doteraz najkomplexnejšie vedecké spracovanie tejto problematiky a stala sa referenčným dielom v oblasti kontaktovej lingvistiky. Ďalšie rozpracúvanie širokého spektra otázok historických a súčasných jazykových vzťahov prinášajú štúdie publikované v lingvistických, literárnovedných i historických periodikách a zborníkoch. V oblasti lexikálnej sémantiky, slovotvorby a lexikografie slovenčiny zanechala Mira Nábělková výraznú stopu predovšetkým monografiou *Vzťahové adjektíva v slovenčine* (1993) a radom štúdií o adjektívnych kategóriách, slovotvornej potencialite a jazykovej norme.

Bola vydatá za novinára Karola Ježíka (1953 – 1998), mali dcéru Júliu (1977 – 2003).

Tento rozhovor sa uskutočňuje pri príležitosti jej 70. narodenín.

Lucia Molnár Satinská: Ingrid Hrubaničová v rozhovore s Martinou Ivanovou (2025, s. 237) hovorí: „Domnievam sa, že dobrý, zmysluplný rozhovor, dialóg v pôvodnom zmysle, teda taký, ktorý obsahuje aktívnu aj pasívnu stránku procesu u zúčastnených rovnocenne, môže vzniknúť iba medzi seberovnými partnermi z danej oblasti. Určite nie medzi žiakom a učiteľom, v tom vzťahu je veľa rôznorodých obmedzení a bariér.“ My s Mirou Nábělkovou sme začínali práve ako partnerky vo vzdelávacom procese, v rokoch 2005 – 2010 som bola jej študentkou v magisterskom programe slovakistika na Karlovej univerzite v Prahe. V tomto rozhovore sa na vlnu nášho vzťahu pokúsime prípadné bariéry preklenúť.

Mira Nábělková: Niečo z toho, čo formulovala Ingrid Hrubaničová, sa mi asi vynáralo vo vedomí pred piatimi rokmi pri príprave štúdie k osobnému jubileu pražskej kolegyne – rovesníčky Hany Gladkovej (1956 – 2025). Bol to, pravda, vnútorný rozhovor, no sila vnímania „rovesníckej rovnorodosti“ premietla sa do výberu témy a názvu štúdie *Vrstevnice. Niekoľko jubilejných slovensko-českých lexikálnych drobností* (2021). Skôr než som tam venovala pozornosť lexémam *vrstevnice* v slovenčine a v češtine z hľadiska medzijazykovej homonymie, pristavila som sa pri niektorých stránkach našej osobnej „vrstovnícko-vrstevníckej“ blízkosti, vyplývajúcej z analogickej generačnej spoločenskej skúsenosti, z metodologicky blízkej odbornej lingvistickej prípravy aj pracovného uplatnenia s dnes existenčne zraniteľnou slavistickou orientáciou. Nám s ňou už život nedopraje rozhovory, ktoré by pomáhali osvetliť, ozrejiť, uchrániť pred zabudnutím mnohé z toho, čo bolo a je. Človeku postupne odchádzajú tí, komu by chcel niečo povedať a koho by sa na konkrétne veci mohol opýtať. Otázky sa často vynárajú, keď je neskoro. Celkovo sa však pri rozhovoroch nazdávam, že rôznorodé obmedzenia a bariéry, no aj prínosné dialogické otvárania sú potenciálne prítomné vždy, podľa osobnostného prednastavenia tých, čo sa rozprávajú.

Skúsme sa na to teda pozrieť medzigeneračne. Na kom stojíte? Kde sú vaše (nielen) akademické korene?

Čím ďalej tým viac si uvedomujem rozvetvenosť vlastných koreňov, spracúvam a prežívam to, „na kom stojím“ a o koho sa opieram v každodennom živí aj v jazykovednej práci. Život stále prináša nové, no aj v pohľade na už prežité ponúka možnosť vidieť inak a iné. Mnohé a mnohých. Od inšpiratívnych historických osobností, od svojich vzdialenejších predkov, roľníckych, aj tých, ktorým ich rodinné prostredie poskytlo nesamozrejmu šancu vzdelania – po lekárske rodičov a brata s rodinou. Po vlastnú rodinu, manžela novinára a dcéru geodetku. A v akademickom živote od starších lingvistických kolegov navigátorov, cez paralelne sa rozvíjajúcich rovesníkov až po situácie, keď vlastní študenti dorástli na kolegov. Nebude nám to tu dané, no bolo by krásne môcť sa pri všetkom pristaviť podrobnejšie. Aj pri pria-

teľkách a priateľoch, čo v rozličných obdobiach a z rozličných sfér dôležito vstúpili do života, v kontakte s prácou či bez neho, ponúkajúc svoje, svojské poznanie a videnie sveta spolu s ľudským teplom a svetlom.

Dá sa v tom, čo spomínate ako rodinné, nájsť niečo, čo nasmerovalo na lingvistickú cestu? Čo sa s ňou povedzme potom, keď ste ju už nastúpili, prelínalo?

Volalo ma k filológii. Rodičia boli lekári so širokými kultúrnymi záujmami. Od detstva som sa doma stretávala s bytostným záujmom o človeka, nielen pri pracovných medicínskych rozhovoroch či v situáciách, keď v noci rodičov, niekedy aj oboch odrazu, odvolávali z domu do nemocnice alebo keď sme s bratom časť voľných dní trávili v záhrade trnavskej nemocnice, kde bol otec pri pacientoch na viziách. S detstvom a mladosťou sa spája bohatá knižnica, naša rodinná, ale aj knižnice starých rodičov s inou vôňou a iným typom kníh, ktoré dýchali dejinami a otvárali druhé svety, rodinná tradícia vzájomného rozprávania prežitého, spoločného čítania (nielen detského rozprávkového), prednášania básní, spevu, rozhovorov o literatúre. Bola to najskôr literatúra, čo lákalo, príbehy a ich podanie, ich jazyk.

Priestormi môjho detstva a mladosti sú stredné a západné Slovensko, narodila som sa v Martine, od troch rokov rástla v Trnave. Z detských návštev u starých mám uložíli sa veľmi do pamäti spevavé stredoslovenské nárečové hovory znejúce v okolí. Prirodzene ma pristavila tvrdá trnavčina, s ktorou som sa prvý raz stretla u našej tety opatrovateľky. Keď nám čítala rozprávky, čo som už poznala v inej fonetickej podobe, prosila som, nech číta, ako je v knihe. Až oveľa neskôr som si uvedomila, že na mnohých miestach jej naša pravopisná konvencia dávala aj možnosť čítať „po svojom“. V rodine sa hovorilo spisovne, napokon, klenovská stará mama, učiteľka, ktorá sama prešla ešte maďarskými školami, učila deti spisovnej slovenčine v spisovnej slovenčine. Vladimír Mináč mi pri jednom stretnutí povedal, že mu bola prvou učiteľkou. S trnavčinou som sa stretávala až do odchodu na vysokoškolské štúdium, nielen v mimorodinnom okolí, ale ako gymnazistka už aj v rodine svojho budúceho manžela, vo svojej budúcej širšej rodine. Tu som intenzívnejšie začala vnímať aj živú skutočnosť nárečových heteroným, keď sa náš trvalý domáci stredoslovenský, aj „kuchynský“ úzus prepájal s trnavským. U nás sa rezne *vyprázali*, svokra moja budúca ich *vysmázala*, doma sme od detstva jedli *paradajky*, trnavské boli *rajčiny* a zázračnú jazykovú premenu krátkou cestou niekoľkých ulíc prekonal koláč, ktorý ježíkovskú domácnosť opustil ako *syrovník* a v nábeľkovskej sa už jedol ako *tvarohovník*.

Možno aj preto ma už čoskoro očarúval *Atlas slovenského jazyka*, jeho mapy s priestorovým rozložením jazykových javov. O mnoho rokov neskôr som ho spolu s *Českým jazykovým atlasom* využívala v škole aj v štúdiách pri slovensko-českej, osobitne slovensko-moravskej lexikálnej konfrontácii. No a to slovensko-české, čo

sa mi stalo jednou z pracovných línií, to si nesiem z domu. Od detstva som bola v rodine z otcovej strany zžitá s dvojjazykovou komunikáciou. Starý otec, lekár, prišiel na Slovensko po vzniku spoločného štátu spolu so svojimi bratmi botanikmi – najstarší, František Nábělek, založil okrem iného bratislavskú botanickú záhradu, bol aj rektorom Slovenskej univerzity. Z Moravy je moje dedičné zreteľne české meno (kolega Nižnanský ma v Jazykovednom ústave volal tou, „čo má vranu nad e“). V slovníkoch som s odkazom na nárečia východnej Moravy k priezvisku našla „mliečnu etymológiu“. František Bartoš vo svojom *Dialektickom slovníku moravskom* z r. 1906 uvádza *náběl' – dojivo, i výrobky z něho: máslo, tvaroh*. Podobne u Františka Kotta v šiestom zväzku *Česko-německého slovníka* stojí *náběl – mléko a výrobky z mléka: máslo, tvaroh, sýr, podmásli, kyška...* Nesie to naše meno vari roľnícko-pastierske korene.

Rodinných podnetov podnecujúcich filologický záujem bolo veľa. Všeličo aj také, čo len tu a tam prekamtilo, zasvietilo. V spätnom pohľade ma dosť uchvacuje, ako sa predsa do toho, čo ste nazvali akademickými koreňmi, vplietajú hlboké rodinné kultúrne korene slovenských i českých rodových línií. Všeličo z „lingvistických aktivít“ spätých s učiteľským a širším kultúrnym, osvetovým pôsobením odkrýva sa postupne, mnohé sa dozvedám až dnes, pri príprave a písaní štúdií. Pravda, aktívna pozornosť k vlastnému jazyku spájala sa ešte nie tak dávno s časom prirodzenej lingvocentrickej orientácie národne orientovanej inteligencie, ktorá si svoju slovenskosť musela vyvzdorovať. Spomínali sme nárečové. Len nedávno som objavila „rodinné zapojenie“ do oboch široko koncipovaných vln výskumu slovenských nárečí z konca 19. a začiatku 20. storočia. K výskumu Františka Pastrnka prispel Ján Vesel, prastarý otec z otcovej strany, prekladom rozprávky o poľovníkovi a hvezdárovi do nárečia Kráľovej pri Banskej Bystrici (Palkovič 1996, s. 292). Konštantín Palkovič v danej súvislosti písal: „Mená Pastrnkových spolupracovníkov reprezentujú uvedomelú slovenskú inteligenciu z konca minulého storočia“. V neskoršom výskume Václava Vážneho venoval sa Ján Moncol, starý otec z matkinej strany, klenovskému nárečiu – spomína sa v správe o prvom kole dotazníkovej akcie v Slovenských pohľadoch (Vážný 1922, s. 103). O kultúrnom pôsobení klenovských starých rodičov, o ochotníckom divadle v Klenovci aj o úlohe starého otca vo filme *Strídža spod hája* z r. 1922, prvom filmovom spracovaní slovenského literárneho textu, dozvedala som sa od detstva, celkom nedávno ma však zaskočilo, keď som sa v časopise Gemer-Malohont z r. 1923 v správe o valnom zhromaždení odboru Matice slovenskej v Klenovci dočítala, že môj starý otec bol, okrem iného, referentom jej jazykozpytného odboru. Poznanie by ma isto bolo bývalo hrialo, keď som bola tajomníčkou Slovenskej jazykovednej spoločnosti. Hreje teraz, vedomie kontinuity.

Prekvapením bolo pre mňa aj poznanie, do akej miery bol „filologický“ moravský prastarý otec František Nábělek, ktorého som od detstva vnímala skôr ako príro-

dovedca, astronóma, filozofa. Učil v Kroměříži na nemeckom gymnáziu, bol školským radcom, členom spolku českých profesorov a na prelome 19. a 20. storočia mal podiel aj na prípravách reformy českého stredného školstva. V článku *Několik slov o slovanských řečech a slovanské literatuře na středních školách českých* uverejnenom r. 1899 vo *Věstniku českých professorů* staval sa za posilnenie vyučovania slovanských jazykov a literatúr. Svoj návrh ponúkol r. 1902 aj diskusii na VIII. zjazde českého profesorstva. V jeho aktivitách, podobne ako na slovenskej strane, vidno priemet českej národnej aj širšej, kollárovsky inšpirovanej slovanskej identity. Sám pritom nielenže poznal i slovenskú kultúrnu a literárno-jazykovú históriu, no písal o nej aj pre iných. V rozsiahlej časopiseckej publikácii *O vzdělanosti Slovanů* v r. 1898 neprekvapivo odkazoval na diela Kollára a Šafárika, hlavných predstaviteľov slovensko-českej dvojdomosti, no hojne citoval aj zo Štúrovho spisu *O národních písních a pověstech plemen slovanských*, ktorý zásluhou Matice českej vyšiel r. 1853 v Prahe, spomínal napríklad Jána Čaploviča a, čo ma osobitne prekvapilo, odkazoval na slovníkové dielo Štefana Lešku z r. 1825 *Elenchus vocabulorum Europaeorum cum primis Slavicorum Magyarici usus*. Vidí sa mi, že som svoje korene v úplnosti stále nepoodkrývala. Volá ma to, ani nie tak ako cielené dodatočné hľadanie hlbkových zdrojov vlastného profesijného smerovania, skôr ako poznanie rodinnej účasti v mozaike kultúrnej histórie.

Pravíte, že mnohé odhaľujete teraz pri písaní štúdií. Ktoré z textov posledného času vás priviedli k takým zisteniam?

Jedna nečakaná, vlastne aj dojmavá koincidencia sa vynorila, keď som na výročné 25. kolokvium mladých jazykovedcov chystala príspevok o lexikálnych záujmoch Boženy Němcovej spätých s jej slovenskými cestami. V zborníku *Varia XXV* vyšiel pod názvom *Tak rob, ako ti d'aka! Slovenský slovník Boženy Němcovej* (2017a). Valentín Beniák napísal o Božene Němcovej aj také krásne verše: *Ach, bola som ja usilovná včielka: / dva národy som brala na krídelká / a rozprávkový včelín spoločný...* Božena Němcová venovala svoju pozornosť, čas i sily nielen slovenským rozprávkam a všeličomu etnograficky dôležitému, no súbežne s tým aj osobitostiam slovenskej slovnej zásoby. Mohli by sme povedať „slovenskému jazykovému obrazu sveta“, ktorý sa jej vyjavoval v porovnaní s češtinou. Vtedy, keď som sa chystala na kolokvium, prišla mi z rodinnej knižnej pozostalosti do rúk životopisná kniha Vincenca Vávru z r. 1895 *Božena Němcová: pokus životopisný a literární*, kde bola podpísaná majiteľka, moja starká, ešte dievčenským menom – Elena Veselová. Výblednutý podpis, čo nečakane zasvietil z knižnej stránky, je naším jediným „rozhovorom“ o Božene Němcovej. Je pritom aj dokladom, že literatúra tohto typu mala miesto medzi knihami konkrétnej mladej ženy v slovenskej vzdelaneckej rodine na prelome storočí. No a jej otec, Ján Vesel, to je mi také veľké. Písala som nedávno

o postihoch študentov za prejavy slovenského národného cítenia v 19. storočí. Za samovzdelávanie, keď škola slovenskú vzdelanosť hatila, za spievanie slovenských hymnických piesní. Štúdiu (vyjde v *Slovenskej literatúre* 2026/2) som nazvala *Vyhodený študent pri skale. K mozaike života Tomášikovej hymnickej piesne Hej, Slováci! v slovensko-slovanskom kultúrnom priestore*. Jedným z vyhodených študentov, vyhodencom podľa dobového označenia, bol aj môj prastarý otec. To som vedela už ako dievčatko, no viaceré jeho texty som našla teraz, pri písaní. R. 1885 v Národných novinách, v besednici s názvom *Zvíťazili!*, približuje Ján Vesel priebeh a výsledok vypočúvaní, aj to, ako s Bohuslavom Hurbanom odišli, keď museli opustiť bratislavskú teologickú fakultu a nemohli ďalej študovať v Uhorsku, na univerzitu do Viedne. V štúdiu som k jeho textom nasýteným literárnymi úryvkami pristúpila z hľadiska intertextovosti. Priviedlo ma to okrem iného k až fascinujúcemu pochopeniu, že literárne, predovšetkým básnické fragmenty v medzitextových odkazoch, to pre študentských autodidaktov nebola „povinná literatúra“ diktovaná oficiálnou autoritou, nebol to školskou lektúrou pestovaný literárny kánon, naopak – bol to ich vlastný vyvzдорovaný slovenský kultúrny fundament, ktorý si budovali sami.

O tom, aké prekážky prekonávali na ceste za vzdelaním, osobitne pri osvojovaní si spisovného jazyka, písali mnohí. Hviezdoslav, Šoltésová, Záturecký aj iní. Rada by som prispieť k tomu, aby aj čosi menej známe, no dôležité a zaujímavé z historického obrazu, k čomu mám zhodu okolností – rodinne i pracovne – blízko, vstúpilo širšie do našej kultúrnej pamäti. Rozličné výskumné motívy ma tak priviedli aj k štúdiu o Františkovi Heřmanskom (2022a), ktorý sa ako jeden z českých profesorov a ako jeden z tajomníkov Matice slovenskej, osobitne aj jej jazykového odboru, v dobových protivorečivostiach medzivojnového času významne zapojil do slovenského kultúrneho, v tom aj jazykového a jazykovedného diania. Komplexnejší obraz ukazujúci mnohostrannosť jeho osobnosti sme dosiaľ nemali.

Vnímam, že vo vašom živote i vedeckej tvorbe často badať isté medzigeneračné či nadgeneračné línie a motívy. Odhaľujete zabudnuté postavy, ktoré vo vašich prácach dostávajú nadčasový rozmer a aktuálnosť. Bolo to takto aj s Františkom Heřmanským?

Beriem to tak. A k postave Františka Heřmanského ma primárne pritiahla špecifická lexikologicko-lexikografická téma – úloha slovensko-českých prílohových slovníčkov ako pomôcky pri rozvíjaní slovensko-českej biliterárnosti a bilingvizmu. Heřmanský, prvý autor slovensko-českých glosárikov k matičným vydaniám *Čítania študujúcej mládeže*, bol predstaviteľom takejto textovej lexikografie. Vzhľadom na ciele a postupy možno ju pri využití súčasnej terminológie vnímať ako jednu z foriem jazykového manažmentu. Tému mi otvorili knihy s týmito slovníčkami, ktoré sme mali v knižnici nášho pražského kabinetu, súbežne s tým, ako

v rozhovoroch priťahoval Rudolf Chmel k záujmu o problematiku česko-slovenskej a slovensko-českej biliterárnosti. Svoje isto zohralo aj zvýšenie citlivosti na rozmanitosť postupov jazykového manažmentu, za ktoré vďačím zapojeniu do práce Skupiny pro výzkum jazykového managementu na FF UK v Prahe, s najbližšími spolupracovníkmi Mariánom Slobodom a Jiřím Nekvapilom.² Otázka slovensko-českej literárnej lexikografie nie je taká okrajová, ako by sa mohlo zdať, naposledy mi vystúpila pri okrúhlom výročí Antona Habovštiaka (2024). Celkovo je literárna textová lexikografia veľmi zaujímavá, najmä keď si uvedomíme, aká konkrétna lexika v literárnom texte vystupuje ako agnonymická, potenciálne neznáma pre očakávaných čitateľov vydávaného diela. Slovensko-české slovníčky, pri všetkej ich koncepcnej i dobovej nedokonalosti, nastavujú slovnej zásobe špecifické porovnávacie zrkadlo – ako výskumná báza sú, osobitne pri akcente na rozdielny jazykový obraz sveta, dosiaľ nevyužíte.³ Ak by som ešte učila, využívala by som ich existenciu ďalej vo výučbe, v ponuke bakalárskych aj diplomových prác. Mala som v pláne venovať sa so študentmi najmä rozličným formám textovej lexikografie v českých a slovenských vydaniach Hviezdoslava a Kukučina, v 19. aj v 20. storočí. Je to časť toho, čo pôsobenie na českej slovistiky, výskumné aj pedagogické, pootváralo. Stále je otvorené.

Keď už sme pri vašom pedagogickom pôsobení, ja si pamätám, že veľakrát ste nám na hodinách niečo nepribližovali priamo z hľadiska témy, ale cez osobu. Až neskôr som si uvedomila, že to možno nie je celkom štandardný prístup (vtedy som iný nepoznala), že to nebolo len štúdium tém, ale aj osobností za nimi. Veľmi často ste nám rozprávali o vašich žijúcich kolegoch a kolegyniach a často ste ich k nám volali na prednášky. Preto ma aj teraz po 20 rokoch zaujíma, kto sú tí, na ktorých myslíte, keď sa opýtam, na kom stojíte dnes? Čie práce si vy tak nesiete v sebe?

Veru, bývalo nás spolu na hodinách viac, než vskutku reálne bolo. Bolo mi prirodzené sprítomňovať svojim poslucháčom tých, čo sa našim učebným témam výskumne venovali, aj s vnímaním ich koncepcných odlišností. Budovať k nim vzťah v študentskej mysli a, nechcem preháňať, vari aj v srdci. Veľmi mi je vzácné počuť, že si to pamätáte. Teraz až som si uvedomila, že to všetko čiastočne mohla byť z mojej strany aj forma „odborného zaľudňovania“ v situácii, keď som, ako daň existencii malej zahraničnej „misijnej filológie“, vlastne všetko slovackistické lingvistické, základné i voliteľné, dlhý čas učila sama. Aký to bol rozdiel oproti tomu, čo sa napríklad dostalo mne, keď som v čase štúdia na bratislavskej fakulte mala reálnu možnosť spoznať celé spektrum veľkých osobností. Učili ma Ján Stanislav,

² Bližšie na stránkach pražskej skupiny pre výskum jazykového manažmentu.^[1]

³ Som vďačná za ponúknutú možnosť predstaviť tému v prednáške českého Jazykovédneho sdružení aj za to, že pre tých, čo by si ju chceli vypočuť, je dostupná na internete.^[2]

Eugen Pauliny, Šimon Ondruš, Rudolf Krajčovič, Jozef Mistrík, Eugénia Bajžíková či Milan Darovec, na rusistike sme napríklad na syntaxi mali Jána Svetlíka. Chcela som ich naozaj sprítomniť, aj kolegov nášho času z Jazykovedného ústavu a iných slovakistik, nezdalo sa mi to nemožné. Iná rovina ešte je, do čoho sa ani nejdem púšťať – hovoriť o svojich učiteľoch literátoch, slovakistoch aj rusistoch, ktorí mali pre mňa veľký význam. Napokon aj súťažné práce v rámci ŠVOČ som písala literárne a aj v téme diplomovej práce o synonymii v diele Alexandra Matušku, písala som ju u profesora Mistríka, spájal sa lingvistický motív lexikálnej paradigmaticky s jej uplatnením v esejistických textoch uchopujúcich literárne diela. Niečo z dávneho volania k literatúre cítim stále, možno teraz aj viac než v čase lingvistického pôsobenia v akadémii a na fakultách v Brne a Prahe.

Ešte k vašej otázke. Jedna vec je, na kom človek stojí, to by sme sa veľmi nedorátali, iná môže byť, ku komu sa priamo hlási ako k svojmu učiteľovi. To sa ja z vysokej školy ponajviac k Eugenovi Paulinymu. Tak komplexne. Čo a ako nám sprostredkúval, všetko bolo v tej podobe, v jeho podaní nové a veľké, aj neskôr, keď som už sama učila, skláňala som sa s obdivom pred monumentálnosťou jeho diela. Dost' ťažko sa to v skratke uchopuje, no v čase štúdia na mňa veľmi pôsobilo všetko „historické“, slavistika s dočahovaním do praslovanského a ďalšieho vývinu, dejiny jazyka aj ich súčasná spätosť s dialektológiou, vývin spisovného jazyka. Pohľady do predveľkomoravských a veľkomoravských čias. Jednou z najpôsobivejších kníh bola Paulinyho *Slovesnosť a kultúrny jazyk Veľkej Moravy*. Neskôr som študentom odovzdávala a aj naspamäť sa im učiť dávala, čo som si z nej rokmi niesla. Môže znieť kuriózne, že takým bolo napríklad zaklínanie proti trasavici zo *Sinajského eu-chológia*. To sme už vtedy aj porovnávali s obsahovo i formálne blízkym zariekaním ako dokladom zachovávanía prastarého modelu pohansko-kresťanského prepletenia, ktorý som stretla u Františka Bartoša v jeho *Moravskom Valašsku* z r. 1880. No ale Eugen Pauliny, učiteľ, bol súčasne aj tým, kto ma reálne nasmeroval na lingvistickú dráhu. Ponúkol mi ostať na fakulte, učiť to, čo som sama absolvovala u Jána Stanislava – češtinu, základy češtiny, ktoré si osvojoval každý slovakista. Jeho ideu potom prevzala aj docentka Bajžíková, plánovala ma prípravne vyslať na postgraduálne štúdium do Brna. Z našich plánov s češtinou síce vtedy zišlo, no lingvistické smerovanie bolo už otvorené. Aj tak je zaujímavé, ako život ten paulinyovský plán po rokoch prijal, v zrkadlovom naplnení. Nie s češtinou na filozofickej fakulte v Bratislave, so slovenčinou v Brne a v Prahe.

Po vašom štúdiu ste sa hneď zamestnali v Jazykovednom ústave, začali ste pôsobiť v oddelení súčasného spisovného jazyka, ktoré môžeme brať ako predchodcu oddelenia súčasného jazyka, v ktorom som tiež hneď po škole začínala ja a ktoré sa dnes volá oddelenie sociálnej lingvistiky. Vzhľadom na témy, ktoré ste teraz spomí-

nali, výskum nárečí a dejiny jazyka, nelákalo vás aj nejaké iné oddelenie či iná pracovná náplň?

Bolo by lákalo mnohé, no všetko šlo svojou cestou. Keď som sa vybrala na konkurz do Jazykovedného ústavu, hlásila som sa na miesto v oddelení slovanských jazykov, kde sa vtedy koncipoval *Veľký slovensko-ruský slovník*. Stretli sme sa tam traja záujemcovia, Alexandra Jarošová, Peter Ďurčo a ja, ako trojica sme potom dlhé ďalšie roky mali k sebe veľmi blízko. Oni rusisti – slovníkari, s predchádzajúcou skúsenosťou štúdia v Rusku, akú som ja nemala. A mňa prijalo oddelenie súčasného slovenského jazyka, viedol ho náš pán profesor Horecký. Bol to vzácny a krásny čas, smieť rásť pod jeho odborným a osobnostne neopakovateľným, pokojným, žičlivým vedením. Mám stále v pamäti jeho vzťah k nám mladým, ktorý sa prejavoval nielen v každodennom pracovnom kontakte, ale aj v jeho vedení metodologických seminárov. No a potom, preskočím pár rokov, aj v tom, že neskôr nevynechal asi ani jedno Kolokvium mladých jazykovedcov, pravidelne prichádzal počúvať, konzultovať, povzbudiť. Zapamätala som si z toho času aj to, ako nám vstepoval, že človek má mať viac svojich nosných tém, ktorým sa bude pracovne venovať. Celkovo bola v Jazykovednom ústave v čase, keď som doň nastúpila, silná skupina generačne blízkych mladých adeptov lingvistiky. Pre mňa bolo už na samom začiatku veľkým stretnutie a pracovné i mimopracovné priateľstvo s Janou Kociskou, za vydata Sejákovou. Boli sme spolu aj na dôležitej mesačnej stáži v moskovskom Istitute slavjanovedenija. Leteli sme práve v čase, keď vybuchol Černobyl', ponad leteli sme, aj celý náš pobyt bol tým poznačený. V oddelení nás vnímali skoro ako dvojčatá. No Jana bola, tak by som to teraz povedala, úplne iný kognitívny typ. Potrebovala mať v konkrétnej chvíli veci uchopené, zosystematizované, v lingvistike aj bežnom bytí, hoci s vedomím nestálosti, premenlivosti všetkého. A ja inak – necítila som a necítim až tak potrebu kreslenia hraníc, povedala by som, že si skôr „surfujem v neostrých, rozmazaných množinách“. Vnímala som vtedy v našom rovesníctve, s nie celkom ľahkým pocitom, že lingvistika by vďačne prijala abstraktnejšiu, modelujúcejší typ myslenia, než mám ja, že si viac pýta jej spôsob vnímania, práce, smerovania k výsledkom, že ona by skôr mohla ísť cestou profesora Horeckého. Trvalo to istý čas, kým som si v podstate úľavne uvedomila, že jazykoveda ako odbor, tak ako vlastne skoro všetko, potrebuje ľudí rozličného typu. Niesla som si to ďalej do života, v sebaukovaní, v pohľade na iných aj na študentov vo svojom učiteľovaní, napríklad aj pri spoločnom zvažovaní a výbere tém a metodológie diplomových prác so zohľadňovaním ich osobného naturelu.

Áno, jazykoveda sa dá vnímať aj ako tímová práca, ktorá si vyžaduje ľudí rôzneho typu. Niekedy je to celkom očividné, ako pri kolektívnych dielach. Ako sa vám pracovalo v kolektívoch?

Prvú moju veľkú úlohu v oddelení súčasného jazyka, pri ktorej sa sformoval krásny, generačne členitý kolektív, predstavovala práca na projekte *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Autormi koncepcie, vedúcimi prác a potom aj zostavovateľmi publikácie (1989) boli Ján Horecký, Klára Buzássyová a Ján Bosák, celkovo nás bolo šesťnásť, nielen z nášho oddelenia, no my z neho sme sa stretávali najintenzívnejšie. Až spätne som si uvedomila, ako mi to všetko, naše témy i naše vzťahy, veľmi ovplyvnilo celkové ďalšie naladenie v prístupe k jazyku. Na rozdiel od slovníkárskej práce, ktorá vedie k zachyteniu viac-menej stabilizovaného komplexného obrazu slova, táto prvotná „smerovacia lektúra“ predstavovala orientáciu na dynamiku, zmeny v slovnej zásobe a perspektívne nielen v slovnej zásobe, na to, čo je v pohybe, vo vývine. Keď sa to tak vezme, „dynamický pôvod“ má aj výsledná podoba spracovania adjektív v kandidátskej dizertácii, na ktorej som pracovala súbežne s *Dynamikou*, vo vydanej adjektívnej monografii (1993) a napokon vlastne aj to, čím som v inováciách lexikografického spracovania adjektív prispela do koncepcie veľkého *Slovníka súčasného slovenského jazyka*.⁴

Celý čas pôsobenia v jazykovednom ústave mám v pamäti uložený ako veľmi dynamický, v rozličných smeroch, pracovnými povinnosťami som bola zapojená aj do iných prác. Mávala som služby v jazykovej poradni, bola som členkou kodifikačnej komisie pri pripravovanom *Krátkom slovníku slovenského jazyka* vedenej Jánom Kačalom. Bol jeho hlavným redaktorom, v tom čase riaditeľom ústavu a, osobne mi veľmi dôležité, aj mojím školiteľom. Na *Dynamiku* a viaceré jej témy nadväzovali potom projekty ako *Slovenčina na konci 20. storočia, zmeny v jej systéme, normách a funkciách, Inovačné procesy v súčasnej slovenčine, Slovenčina v kontaktoch a konfliktoch s inými jazykmi*, tematizovali a zvýznamňovali sa sociolingvistické aspekty výskumov, postupne vychádzali jednotlivé zväzky edície Sociolinguistica Slovaca. Vo štvrtom mám štúdiu *Slovenčina a čeština dnes. Kontakt či konflikt* (1999). A súbežne, od 90. rokov, prebiehala príprava veľkého výkladového slovníka. Bolo to všetko veľmi intenzívne, mávali sme lexikologicko-lexikografické semináre, na ktorých sa otvárali mnohé koncepčné otázky, budúce inovatívne riešenia. Písala o nich Klára Buzássyová v samostatných štúdiách, vo výsledku sú predstavené v úvode prvého zväzku slovníka.

⁴ Čas postupne upravoval „smerovanie volania“, čo sledovať v lexikálnom pohybe. V *Dynamike* všeobecne výraznejšie vystupovalo všetko produktívne, živé mechanizmy obohacovania lexiky povolane dopĺňať výrazové prostriedky a vyplňať komunikačne pociťované lakúny – a dnes ma to vo sfére lexikálnej dynamiky smeruje skôr „komplementárne“. Na protismerný pohyb spätý s akceleráciou spoločenských premien, ktorý unáša na perifériu a za jej hranice slová, slovtvorné hniezda alebo ich časti, ktoré sú nahrádzané inými pomenovaniami. A aj slová, ba celé lexikálne polia pomenúvajúce (už bez komunikačnej potreby náhrady) javy zo zanikajúcich sfér ľudských činností. Osobné vedomie dôležitosti komplexne vnímať zmeny v jazykovom obraze sveta vystúpilo najmä v štúdiách venovaných Jurajovi Furdíkovi a Kláre Buzássyovej, ktorí sú mi navždy blízki témami i nazeraním na jazykové javy: „*Músi, báseňné panni.*“ *Spättný pohľad na adjektívnu slovtvorbu* (2007), *Luče, luče, zlaté luče! Hviezdoslavovské poznámky k viacsmernosti lexikálnej dynamiky* (2018b).

Účasť na prípravných prácach k *Slovníku súčasného slovenského jazyka* bola posledným zapojením do ústavných projektov pred odchodom do „nového života“, no analýzami lexikografického spracovania adjektív som s ním bola spätá aj potom. Jednou z tém, ktorou som sa zaoberala vo viacerých štúdiách, bola otázka variatívnosti, konkrétne adjektívnej variantnosti, vystúpila som s ňou aj na lexikografickom kongrese *Euralex* v Göteborgu (1996a). Sprievodne sa s ním spája ďaleká dobrodružná cesta autom s Vladom Benkom a Sašou Jarošovou, plná zážitkov a kontinuálnych veselých aj vážnych jazykovedných hovorov.⁵ Vlastne je zvláštne, ako mám pôsobenie v Jazykovednom ústave rámcované dvoma veľkými lexikografickými projektmi, viacväzbovým prekladovým slovensko-ruským slovníkom a viacväzkovým výkladovým slovníkom. Hoci som nepatrila ako Alexandra Jarošová do ich autorských kolektívov, cítim sa s nimi spätá. Stojí pritom za pripomenutie, že *Veľký slovensko-ruský slovník* ako výnimočné dielo skúseného invenčného lexikografického kolektívu leží spracovaním rozsiahlej, aj staršej, slovenskej slovnej zásoby medzi *Slovníkom slovenského jazyka* a *Slovníkom súčasného slovenského jazyka*, pričom obraz slovenskej lexiky v slovensko-ruskej lexikografickej komparácii je stále inšpiratívny aj v širšom slavistickom kontexte. Myslím, že by významným pozitívnym krokom bolo jeho sprístupnenie v digitalizovanej podobe, aspoň v podobe skenov.

Nevedela som si veľmi predstaviť, že by som pracovala niekde inde ako v Jazykovednom ústave. Vykonaná i ďalej plánovaná práca, vzájomné blízke vzťahy naprieč oddeleniami, spoločné exkurzie a prírodné výlety, vnútroústavné podujatia („eventa intramuralis“), napríklad aj pripomínanie MDŽ s jazykovedne orientovaným programom, kvízmi, hudobnou produkciou. Bol krásny ten presah pracovného do rozličných aj vzdialených rovín. Spomeniem aspoň malý príklad prelínania pracovného a rodinného, čo si nesiem z detstva Júlie. „Ekcepujem,“ odovedala mi raz, keď som sa jej prekvapene pýtala, čo robí. Skláňala sa nad maľovankou, no nevymaľúvala, ani ju vlastne nemala otvorenú – podčiarkovala si slová na zadnej strane v dákom tam sprievodnom texte.

Naznačujete už aj ďalšie cesty, ešte sa však chcem dotknúť vášho tajomníctva v SJS, myslím, že aj to sa dá zarátať do toho všetkého, čo ste spomenuli ako dynamické vo vašich bratislavských rokoch. Založili ste Kolokvium mladých jazykovedcov, podujatie, ktoré sa tento rok bude konať už 35. raz. S akými očakávaniami ste ho zakladali a ako sa na to dívate dnes?

⁵ Ako prvé, dávnejšie veľké spoločné putovanie tohto typu mám natrvalo v pamäti cestu autom so Slavom Ondrejovičom a Dagmar Šimkovou na 10. medzinárodný zjazd slavistov 1988 v Sofii. Význam a čaro takých ciest zachytáva kniha *Sedem a pol. Zápisky z tzv. vedeckej turistiky* (Ondrejovič 2007). Sofijskému zjazdu vďačím aj za zoznámenie s Ľubomírom Ďurovičom, stojace na začiatku nášho dlhoročného priateľského vzťahu. Odborne nás v tom čase spájali adjektíva, neskôr potom celé spektrum otázok česko-slovenských jazykových vzťahov.

Aj dnes tak, ako som ho vnímala na samom začiatku bez toho, že by som bola tušila, ako až sa všetko podarí. „Uvádzanie do života“, do mladej výskumníckej komunity z rozličných pracovísk na Slovensku aj v zahraničí, slovakistov a nielen slovakistov, lingvistov a nielen lingvistov, stretávanie multidisciplinárne aj interdisciplinárne. Otváranie okien, spoznávanie odborné a ľudské, nadväzovanie pracovných vzťahov aj ďalšie udržiavanie kontaktov v priebehu mnohých rokov. V zborníku *Varia XX* mi vyšlo hlbšie bilančné zamyslenie *Naše kolokvium, naše Varia* (2012). O Kolokviu a jeho význame v prvotnej našej predstave a v „reálnej realizácii“. Veľmi som vďačná Katke Gajdošovej za to, že na webovom portáli SJS spolu so zborníkmi *Varia* a personálnou bibliografiou všetkých účastníkov ako zachytením odborného programu a vývinu (tém, jednotlivcov, pracovísk)⁶ sprístupňuje to všetko aj v obrazoch.⁷ Prvokolokvialistov, zrelších kolokvialistov aj starších kolegov, učiteľov, školiteľov, prichádzajúcich s cieľom počuť a prispieť do zmysuplných diskusií. Kolokvium mladých jazykovedcov vlastne špecificky kontinuálne naplňa program SJS, ako ho formulujú jej stanovy. Veľmi to hreje, za všetky investície doň som všetkým veľmi vďačná. Pamätám sa, ako mňa nadchýnali prednášky v SJS, na ktoré som chodila ešte ako študentka, v tom aj zasvätené a zasväcujúce diskusie Eugena Paulinyho s Jozefom Ružičkom. Od konca 80. rokov som už ako vedecká tajomníčka našej stavovskej organizácie bola účastná všetkých dôležitých a vzácných stretnutí výboru spoločnosti súvisiacich s plánovaním a organizovaním spoločnej celoslovenskej práce s medzinárodným presahom. Ak hovoríme o Kolokviu, veľmi som si vážila podporu a pozornosť, ktorú v čase zrodu členovia výboru spoločnosti, osobitne Klára Buzássyová, jeho predsedníčka, a Juraj Furdík, predseda prešovskej pobočky, mladému podujatiu venovali. Osobne mi práca vo výbore aj širšie v Jazykovednej spoločnosti, popri získaní istých organizačných zdatností a príležitosti byť účastná plánovania a realizácie jazykovedných podujatí, priniesla veľa pozitívneho aj v nadobúdaní a ďalšom udržiavaní vzťahov, ktoré si stále nesiem v sebe. A Kolokvium, to spolubytie s mladými, mladšími, spätne vnímam aj ako svetlú prípravu na budúce učiteľské pôsobenie.

Z darov, ktoré mi priniesli tajomnícke povinnosti, rada by som osve spomenúť nečakaný osobný vzťah s Ľudovítom Novákom. V máji 1992 som poňho šla do Ľubochne a starala sa o jeho pobyt v Bratislave, keď nám v Jazykovednej spoločnosti prednášal na tému *Začiatky úsilia o založenie SAVU*. Strávila som s profesorom Novákom niekoľko dní, o mnohom sme sa rozprávali. Otázky, čo by som mu dnes rada položila, som však ešte v sebe nemala. Nevedela som vtedy ani, ako sa vo svojich *Glosách* zasadzoval za založenie českej slovakistiky, keď písal: „Praha, ktorá sa

⁶ Dostupné sú vo viacerých súboroch.^[3]

⁷ Moje kroniky z prvých ročníkov a rozsiahle súbory fotografií z ďalších ročníkov Kolokvia sú uložené na internete.^[4]

rada pokladá honosne za Mekku slavistiky (...), nemá doteraz ani čo len jedinú, hoci spoločnú, katedru pre reč a literatúru slovenskú!“ . Aj tieto slová som, majúc ho pred očami, uložila v r. 2010 už ako učiteľka na pražskej slovakistike do habilitačnej prednášky *Sociolingvistická problematika v diele Ľudovíta Nováka v kontexte Pražského lingvistického krúžku. Programovo-anticipačné hodnotenie jazykových vzťahov v Jazykovedných glosách k československej otázke (1935) a súčasnosť*. Štúdiá neskôr vyšla v novákovskom zborníku (2011a).

Ako to teda vlastne bolo so slovakistikou ako študijným odborom v Česku?

Je to pozoruhodná, dlhá a súčasne nedlhá história. Ako písal vo svojich *Glosách* Ľudovít Novák (pripomínala som potom študentom, že mal vtedy len 27 rokov), české vysoké školy katedru slovakistiky ani slovakistiku ako samostatný študijný odbor v tom čase vskutku nemali, no slovenskému jazyku a literatúre sa pozornosť venovala od 19. storočia, v rozličných koncepčných rámcoch. Z osobitostí česko-slovenského kontextu vyplývala prítomnosť slovenského jazyka, literatúry a histórie v širšej príprave študentov rozličných odborov, najmä bohemistov. Tak sa rozvíjal aj slovakistický výskum. Nešlo teda o samostatne fungujúcu slovakistiku, ktorá by ako samostatný študijný odbor bola v českom prostredí a pre české prostredie pripravovala špecialistov slovakistov. Možnosť študovať slovakistiku mali českí študenti na slovenských vysokých školách. Na českej strane pritom priebežne existovalo aj smerovanie podložené nemalým úsilím viacerých osobností založiť pedagogicko-výskumné slovakistické pracovisko, no podarilo sa to až po rozdelení spoločného štátu. Keď bola na Karlovej univerzite v r. 1994 slovakistika, koncepčne osobitá, iná ako na Slovensku, otvorená ako päťročný magisterský študijný odbor, znamenalo to prvú možnosť študovať v Česku slovenskú literatúru, jazyk a históriu v rámci špecializovaného univerzitného študijného programu. Vzniklo jedinečné pedagogicko-výskumné pracovisko, ktoré malo za úlohu aj široký výskum historických a súčasných česko-slovenských vzťahov, spoluprácu so slovakistikami vo svete, úlohu prenášať aktuálne poznatky za hranice univerzity do českej (a tiež aj slovenskej) spoločnosti. Malá filológia pritom nepredpokladala veľa študentov, zo začiatku okolo päť v ročníku. V r. 1997 nastúpili prví študenti na slovakistiku aj v Brne. A ja som pracovne postupovala v opačnom smere, mojím prvým slovakistickým a vôbec prvým učiteľským miestom sa r. 1999 stalo Brno, no takmer súbežne som nastúpila aj do Prahy.

V istom bode svojho života ste teda vymenili akademickú kariéru za pedagogickú. Samozrejme ste nestratili kontakt s vedou a výskumom, ale základná forma vášho pracovného zamerania sa zmenila. Z ústavného prostredia ste prešli do univerzitného, navyše českého. Prečo vlastne? A čo s vami spravila tá zmena prostredia a pracovného zamerania?

Predchádzal tomu istý vnútorný vývin. Po takmer dvadsiatich rokoch v Jazykovednom ústave ozvalo sa lákanie odovzdávať to, čo som dovtedy nadobudla, ďalej v učiteľsko-študentských vzťahoch. Odovzdávať a získavať, žiť čosi, čo som nepoznala. Aj že by mohlo byť pekné pojať to ako misiu v českom prostredí. Nemala som však predstavu celkovej pracovnej zmeny, mnohí kolegovia pracovali v Akadémii a súbežne aj učili. Keď profesor Ivo Pospíšil hľadal externého učiteľa na brniansku slovakistiku, bola som na to vnútorne pripravená. A keď som potom v tom istom roku prijala plný úväzok v Prahe, bol to aj možný spôsob riešenia zmenenej osobnej situácie, nájdenie si nového miesta a novej seba samej vo svete. Paralelne na oboch českých univerzitách som učila päť, v Prahe celkovo potom skoro dvadsaťpäť rokov.

Bol to zvláštny aj pekný prechod. Priniesol, čo som si predstavovala, a priniesol aj všeličo iné. V Brne krásny vzťah s profesorkou Krčmovou. U Krčmovcov som istý čas aj nocúvala, spávala som v bývalej pracovni otca pani Marie, profesora Hrabáka. Duša žila atmosférou, do ktorej som sa mohla vnárať, veď hrabákovská *Poetika* patrila v čase môjho štúdia k základnej lektúre. S profesorom Pospíšilom sme nadviazali vzťah na dlhé roky, veľmi si cením jeho úsilie o založenie a držanie brnianskej slovakistiky, prípravu a vydávanie publikácií z brnianskych slovakistických konferencií i jeho literárne centrované slavisticko-slovakistické uvažovanie. Aj v Prahe som si vážila a vychutnávala naše komorné lingvisticko-literárnovedné spoločenstvo. Najviac neučebného času som trávila obohacujúcimi a príjemnými, kamarátskymi rozhovormi s Rudolfom Chmelom, zakladajúcou osobnosťou Kabinetu slovakistiky. Ich impulzy sa premietali aj do výskumného smerovania. Pripájali sa k tomu fakultné kontakty s historikmi slovakistami, s bohemistami, najmä profesorom Stichom, aj so všeobecnými lingvistami a slavistami. Výskumné témy sa ukladali do širšie koncipovaných spoločných výskumných zámerov. Dôležité je asi vždy pripomínať, že tak ako domáce aj zahraničné slovakistiky sú pedagogicko-výskumné či výskumno-pedagogické pracoviská. Krásne to z oboch strán ukázalo špeciálne „slovakistické číslo“ *Slovenskej reči* obsahujúce aj stať o českej slovakistike (Sloboda – Nábělková 2023, tam aj širšia referenčná bibliografia; pozri i 2013). S Mariánom Slobodom, ktorý mi bol istý čas študentom a o čosi neskôr istý čas vedúcim, sme, nazdávam sa, utvorili tvorivý, životaschopný a vzájomne sa obohacujúci tandem, v pedagogickom, výskumnícko-publikačnom („doma“ aj v nečeskom zahraničí) či pútnickom zmysle.⁸ Obidvaja sme napríklad spolupracovali s českými kolegami aj na významnom kolektívnom diele *Nový encyklopedický slovník češtiny*,⁹ na

⁸ Aj tu si si nesiem v pamäti našu „konferenčnú turistiku“, spoločné cesty obaľujúce účasť na odborných podujatiach, lety do Leedsu, Osla, Dubrovníka či Chicaga. A cesty autom, osobitne si spomínam na opakované putovania k milým kolegom slovakistom do Békešskej Čaby.

⁹ V r. 2018 získal NESČ prestížnu cenu Jednoty překladatelů a tlmočnicků. Slovník aj naše autorské stránky možno nájsť na internetových adresách.^[5]

výskumných aj popularizačných projektoch s Ústavom pro jazyk český AV ČR,¹⁰ spolu s našou kolegyňou Janou Pátkovou aj so slovenskými menšinovými organizáciami, s médiami. Nielen my, prirodzene, do týchto vzťahov vstupovali aj naši študenti. Spomenúť nám treba aj Slovenské veľvyslanectvo a Slovenský inštitút. Vy, Lucia, ste zažili čas, keď bol slovenským veľvyslancom Ladislav Ballek, ktorý mal k slovakistike veľmi blízko, často sme sa s ním, učitelia aj študenti, stretávali. Rada by som spomenúť aj našu pracovnú investíciu v oblasti prekladu, osobitne zaujímavej aj dôležitej v súčasných slovensko-českých kultúrnych vzťahoch. Bezmála desať rokov sme s Janou Pátkovou, mojou doktorandkou Ivou Dvořákovou a našou kolegyňou a priateľkou z bratislavskej Filozofickej fakulty UK Máriou Kusou posudzovali práce amatérskych prekladateľov a prekladateľiek zo slovenčiny do češtiny v súťaži *Dunaj na Vltavě* (bližšie Nábělková 2022b).

Nevedela by som povedať, čo v ktorom čase bolo v tom pedagogicko-výskumnom celku výzvovejšie, zaujímavejšie či krajšie. Dovtedy nepoznané učenie bolo zo začiatku dosť náročné, osobitne v celej potrebnej šírke, osobitne aj so zreteľom na potrebu konfrontácie s češtinou v učebnom procese. Čím ďalej tým príťažlivejšie a naplňajúcejšie bolo (zo začiatku nie ľahké a aj ďalej nie nenárodné) vedenie postupových, bakalárskych, diplomových a dizertačných prác, učiteľsko-študentská spolupráca a jej výsledky.¹¹ Súbežne so zverejňovaním výskumných poznatkov v odbornom priestore naplňali sme aj mimouniverzitný smäd po informáciách o rozličných stránkach a smerovaní česko-slovenských vzťahov. Rozhodnutie prijaté pred rokmi zásadne otočilo celé moje odborné smerovanie a súčasne otvorilo slovenskej aj českej lingvistickej slovakistike nové cesty rozvoja. Možnosť pracovať v Jazykovednom ústave a nadväzný angažmán na českej slovakistike vnímam ako svoje životné šťastie.

Keď som študovala u vás na slovakistike v Prahe, prednášali ste všetky jazykovedné predmety, a ja som vtedy ešte nevedela, že to je nezvyčajné. Predsa sme tušili, ktoré sú vaše „nosné témy“. Boli to: prídavné mená, dynamika, česko-slovenský bilingvizmus, vôbec česko-slovenské vzťahy, aj historicky – bibličitina. Vnímali ste ich tak v rámci svojich predmetov aj vy?

Témy, čo spomínate, som si ako „svoje“ do školského bytia už priniesla – a bolo asi aj prirodzené, ak som ich podávala s istým zaniatením, osobitne ak sa pri nich novo vynárali nečakané zaujímavosti v česko-slovenskom porovnaní. Keď som na-

¹⁰ Za jeden z mimoriadne dôležitých všeobecne dostupných výstupov považujem výberovú slovenskú a českú bibliografiu k výskumu vzájomných jazykových vzťahov.^[6]

¹¹ Veľmi som rada, že v súvislosti s 25. výročím pražskej slovakistiky vyšiel v *Slovenskej reči* článok Magdaleny Kroupovej (2020), našej absolventky magisterského aj postgraduálneho štúdia, kde v rámci podrobnejšieho predstavenia odboru sprostredkúva aj obraz jazykovedne orientovaných študentských prác, ktoré sú zväčša aj prístupné na internete.

príklad ešte na Slovensku publikovala štúdiu o formách využitia jazykových zhôd a rozdielov v českých a slovenských nápisocho na výrobkoch (1996b), vôbec som netušila, že sa mi to čoskoro bude hodiť na praktických cvičeniach v školskej jazykovej konfrontácii. V nadväznosti na to sme potom na hodinách ako špecifickú učebnú metódu využívali spoločnú tvorbu bivalentných (súčasne slovenských aj českých) textov, študentov to veľmi zaujímalo i bavilo. Aj to som spolu s iným potom uložila do monografie o „pokračovaní príbehu“ (2008).

Prišlo sa mi teraz zamyslieť, aké vskutku bolo to spektrum predmetov, ktoré sa len čiastočne prekryvali a prekryvajú s učebnou náplňou univerzitných slovakistik na Slovensku. V priebehu rokov sa vyvíjalo a podľa akreditácií menilo to, čo patrilo do jadra stanoveného kurikula, aj to, čo sme ponúkali ako voliteľné predmety. Treba asi poznamenať, že jednou z osobitostí našej slovakistiky bolo, že nemala lektorát. Aktívne sme roky spolupracovali s kolegami zo Studia Academica Slovaca, osobitne s docentkou Pekarovičovou (na letných školách aj inak), no lektora sme nikdy nemali, a tak medzi predmetmi, ktoré som učila a o ktoré sme sa neskôr s Mariánom Slobodom delili, boli aj „lektorské“ upevňujúce a rozvíjajúce praktické cvičenia. Nedávno som pri analýze automatického prekladu z češtiny do slovenčiny nečakane (hoci nie neprirodzene) videla, ako stroj/prekladač z češtiny do slovenčiny naráža na tie systémové jazykové úskalia a produkuje analogické typové morfosyntaktické chyby, aké robia českí študenti v raných štádiách osvojovania slovenčiny (2022c).

K obľúbeným predmetom, ktoré boli celkom zasadené do českého kontextu, patrili napríklad česko-slovenské lexikálne diferencie a s nimi súvisiaci kurz vzájomného prekladu. Popri našich vlastných študentoch ich navštevovali aj poslucháči z iných odborov i stážisti zo zahraničia, často zo Slovenska. Tam nám okrem iného vystupovali dosiaľ v česko-slovenskom kontexte málo rozpracované témy lingvistického porovnávania lexikálnych paradigmatických vzťahov, napríklad konkrétnych synonymických skupín v slovenčine a v češtine (ako často rozdielnych lexikálnych zásobární z hľadiska prekladovej ponuky), téma lexikálnej lakunárnosti a s tým súvisiaca otázka prevzatí (bohemizmov v slovenčine a slovákizmov v češtine) či zaujímavá téma medzijazykovej homonymie.¹² S problematikou prekladu súvisela aj naša účasť na prípravách a využití česko-slovenského, slovensko-českého paralelného korpusu v rámci projektu InterCorp pod vedením profesora Čermáka.¹³ Vo výuč-

¹² Na rozdiel od iných dvojíc slovanských jazykov nemáme potrebný slovensko-český, česko-slovenský slovník medzijazykových homoným. Obzor doterajších pohľadov aj nazretie do súčasnej komunikačnej praxe ponúkla som v štúdiu venovanej Slavovi Ondrejovičovi pri osobnom jubileu (2017b).

¹³ Možno pripomenúť, že pri budovaní paralelného korpusu projektu InterCorp sa, nie po prvý raz, prejavila úzka spolupráca medzi SNK a ČNK. A v súvislosti s našim učebným programom práve Mária Šimková ako vedúca SNK spolu s Katarínou Gajdošovou patrili k tým, čo prichádzali odovzdávať študentom poznatky z prvej ruky.

be sme s dátami paralelného korpusu, ako aj vôbec s korpusovým materiálom Slovenského národného korpusu a Českého národného korpusu veľa pracovali. Dávali – ako príklad – špecifickú možnosť ďalej rozvíjať porovnávaci pohľad na adjektívnu lexiku (2010) či pozrieť sa aj na české textové ekvivalenty slovenských podvojných a potrojných predložiek, ktoré v češtine systémové ekvivalenty nemajú (2011b). Nedá sa spomenúť všetko, tobôž nie to, čo ako sa postupne rozvíjalo. Z času existencie našich stredoeurópskych štúdií spomeniem aspoň typologicky koncipovaný predmet stredoeurópske jazyky, ktorý učil Marián Sloboda, ja som v ňom študentom približovala slovenčinu. V novšom období sme do výučby začlenili aj kurzy slovenských reálií a lingvoreálií. Otvorila som nimi nejedno okno sama sebe, no hlavne veľa znamenali pre študentov. Aj ich prosby viedli potom k ponuke ďalších predmetov koncentrovaných na „reálieové témy“ z hľadiska osobitného jazykového obrazu sveta a kultúrnej lingvistiky. Napríklad na Tatry. Spätosť pedagogického s výskumným sa aj tu napokon premietla do štúdií (2018b, 2019).

Z toho, čo vravíte, zreteľne presvitajú momenty zmien, vývinu. Čo sa udialo za skoro 25 rokov, čo ste tam pôsobili, v českej slovakistike?

Poviem to čo najstručnejšie, aj zato, aby sa zreteľne ukázal jej „životný oblúk“ od vzniku komplexného samostatného – a perspektívneho – študijného odboru po dnešnú hrozivú, existenčne ohrozujúcu situáciu (v názkoch Sloboda – Nábělková 2023). Rámcovo by sa dalo povedať, že môžeme sledovať cestu od prvotnej plnohodnotnej samostatnej magisterskej slovakistiky ako odboru cez viaceré koncepčné a organizačné zmeny do súčasnosti, ktorá, hoci nevidíme rozhodnutie o zániku, hrozí jej vyvanutím do stratenia. Dnes je pritom pražská slovakistika v aktuálnom začlenení a oslabení už sama, brnianska slovakistika zanikla. V čase vzniku predstavovala pražská slovakistika jedno z oddelení vtedajšej Katedry slavistiky FF UK. Možno pripomenúť, že v čase koncepčných príprav argumentoval Alexandr Stich aj slavisticky: bez slovakistiky je česká slavistika neúplná. Viaceré nasledujúce zmeny, sprevádzané aj vznikom potenciálne dostačujúceho bakalárskeho štúdia, slovakistike priniesli (pri istom oslabení „vlastného slovakistického“) posilnenie stredoeurópskeho areálového nazerania, spolu s hungaristikou a polonistikou sa stala jednou z troch špecializácií stredoeurópskeho štúdia.¹⁴ Najnovšie zmeny, ktoré znamenajú jej aktuálne ohrozenie, priniesla v r. 2023 organizačná premena – Katedra stredoeurópskych štúdií bola začlenená do Ústavu etnologie a stredoeurópskych a balkánskych štúdií, kde dnes slovakistika spolu s kroatistikou a slovenistikou formuje Oddělení stredoeurópskej slavistiky. Na jednej strane by sa dalo pýtať, prečo nie. Pri pohľade na štruktúru ústavu však vidno, že kým jej „bývalé partnerky“ hungaristika, polonistika

¹⁴ O „zvýškoch slavistiky“ v ďalšom vývine pražského stredoeurópskeho štúdia písal Marián Sloboda (2020).

aj novšie začlenená romistika majú po novom status oddelenia, slovakistika v miere samostatnosti zostúpila o stupeň nižšie.¹⁵ Napriek všetkým spoločenským úlohám, ktoré reálne vyplývajú z osobitých historických aj súčasných česko-slovenských vzťahov, sa jej postavenie a pedagogicko-výskumné potencie oslabujú. Posledné roky priniesli rozhodnutia neotvárať nové ročníky, teda aj počet aktuálne študujúcich slovakistov sa znížil a po mojom odchode na dôchodok „bez náhrady“ aj počet interných pedagogicko-výskumných pracovníkov slovakistov klesol na dvoch. Strašilo sa, ako hovorí Marián Sloboda, spolužijúce a navzájom sa motivujúce univerzitné slovakistické spoločenstvo. Ak sa nič nezmení, speje pražská slovakistika i celkovo česká univerzitná slovakistika, ako sme ju v uplynulom tridsaťročí poznali, k zániku. Je veľmi smutné a ťažké sledovať to. V princípe, so zreteľom na odbor, jeho spoločenský význam, jeho ľudí. Ťažko mi z toho aj osobne. Vlani sme v Prahe mali seminár *Česká slovakistika medzi minulým a budúcim*, svoje vystúpenie som nazvala *Česká slovakistika na krížnych cestách*. Profesor Stefan Newerkla, náš blízky kolega z Viedenskej univerzity, pri danej príležitosti povedal: „Aj malé filológie sú veľkými kultúrnymi ambasádami“. A ešte: „Alexandr Stich kedysi povedal, že keď sa redukujú malé odbory, bolí to celý vesmír“. Nie preto, že by zanikol jeden kurz či seminár, ale preto, že tým mizne spôsob, akým človek rozumie svetu.“

Vý ste pre náš vesmír vychovali niekoľko generácií takých kultúrnych ambasádorov a ambasádoriek. Keď sa na to spätne pozriete, kde sa tí vaši ľudia uplatnili?

Časť absolventov, myslím tým našich absolventov pregraduálnej slovakistiky aj doktorského štúdia, aj tých, čo boli u nás na doktorandúre z iných odborov, pracovníkov, aj zo Slovenska, sa slovakistike, nielen lingvistickej, v takej či onakej podobe venuje ďalej. Nie je to nijako málo. No nie je málo ani to, ak náš absolvent, aj ten, čo prešiel magisterským či nedlhým bakalárskym štúdiom, pripravil a napísal diplomovú prácu, prispel tým k rozvoju poznania prednostne v česko-slovenskom zameraní a súčasne rozvinul v sebe niečo veľmi dôležité, schopnosť pracovať, filologickú vnímavosť a zručnosť, odíde pracovať do iných sfér. Netreba si myslieť, že to, čo nevidíme, sa stráca. Profesor Pospíšil neraz poukazoval na to, čo znamená pre české prostredie vyštudovaný slovakista, ktorý do českého prostredia vnesie, vnáša to, čo štúdiom získal. Naši bývalí študenti sú na rozličných postoch, rozletení, no kontakt sa nám celkom nestratil. A tak to vidím, že si ho udržiavajú dosť aj medzi sebou.

Ako hodnotíte svoje pedagogické pôsobenie dnes, s odstupom času?

Nedávno vyšla v českom prostredí kognitívnej a kultúrnej lingvistiky kniha *Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce* – názov vystihuje moju predstavu. Vo vzťahu ku všetkým školským stupňom, univerzitný nevynímajúc. A napokon i k ďal-

¹⁵ Aktuálny obraz na stránke ústavu.^[7]

ším stupňom života, viedol nás k tomu už Komenský vo svojej *Pampaedii* – osobná cesta (radostného) spoznávania sa nikdy nekončí. Tak som k svojmu učiteľovaniu pristupovala a myslím, aj na základe rozličných indícií, že sa nám to spolu so študentmi dosť darilo. Keď ste sa na začiatku pýtali, na kom dnes stojím, o koho sa v sebe opieram, nuž ste to aj vy, sú to aj naši, moji poslucháči najrozličnejšieho pôvodu a druhu (nielen českí študenti, nielen naši „vlastní slovákisti“). Tí, čo inšpirovali hlbokým jazykovým záujmom a živou spýtavosťou, na druhej strane aj iní, čo motivovali hľadať cesty, ako spýtavosť a záujem o zázrak jazyka prebúdať u tých, komu celkom vlastné nie sú.

Literatúra

- BOSÁK, J. (2006): Pozdrav jubilantke Mire Nábělkovej. In: *Jazykovedný časopis*, 57/1, 72.
- HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. a kol. (1989): *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda.
- IVANOVÁ, M. – HRUBANIČOVÁ, I. (2025): Zostala som vášnivou žiačkou. Rozhovor s Ingrid Hrubaničovou. In: *Slovenská reč*, 90/1, 234 – 251. DOI: <https://doi.org/10.31577/slovrec.2025.1.14>
- KROUPOVÁ, M. (2020): 25 rokov univerzitnej slovistiky v Prahe. In: *Slovenská reč*, 85/1, 114 – 121.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (1993): *Vztahové adjektiva v slovenčine (Funkčno-sémantická analýza desubstantívnych derivátov)*. Bratislava: Veda.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (1996a): Adjectival Variants in Monolingual Dictionaries. In: Gellerstan, M. et al. (eds.): *Euralex '96. Proceedings 1 – 2. Paper submitted to the Seventh Euralex International Congress on Lexicography. 1*. Göteborg: University Department of Swedish, 257 – 263.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (1996b): Paralelné slovenské a české texty v meniackej sa jazykovej situácii. In: Patráš, V. (ed.): *Sociolingvistické a psycholingvistické aspekty jazykovej komunikácie. 2*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 100 – 108.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (1999): Slovenčina a čeština dnes. Kontakt či konflikt. In: Ondrejovič, S. (ed.): *Sociolingvistika Slovaca. 4. Slovenčina v kontaktoch a konfliktach s inými jazykmi*. Bratislava: Veda, 75 – 93.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2007): „Músi, báseňné panni.“ Spätný pohľad na adjektívnu slovotvorbu. In: Ološtiak, M. (ed.): *Lexikálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka, CSc.* Prešov 5. december 2000. Košice: Vydavateľstvo LG, 60 – 77.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2008): *Slovenčina a čeština v kontakte: Pokračovanie príbehu*. Bratislava – Praha: Veda, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2010): Česko-slovenská slovotvorná adjektívna diferenciacia -ný/-ní a jej textový dosah. In: Čermák, F. – Koček, J. (eds.): *Mnohojazyčný korpus InterCorp: Možnosti studia*. Praha: Lidové noviny – Ústav Českého národního korpusu, 269 – 283.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2011a): Jazykovedné glosy k československej otázke Ľudovíta Nováka v dobovom kontexte a v súčasných česko-slovenských vzťahoch. In: Ondrejovič, S. (ed.): *Ľudovít Novák. Tvorca modernej slovenskej jazykovedy a zakladateľ SAVU*. Bratislava: Veda, 60 – 76.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2011b): Iný obraz? Slovenské podvojné a trojité predložky a ich české ekvivalenty v paralelnom korpuse v porovnaní s doterajším lexikografickým spracovaním. In: Čermák, F. (ed.): *Korpusová lingvistika Praha 2011. 1. InterCorp*. Praha: Lidové noviny – Ústav Českého národního korpusu, 90 – 108.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2012): Naše Kolokviá, naše Varia. In: Múcsková, G. (ed.): *Varia. XX*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV, 252 – 263.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2017a): *Tak rob, ako ti d'aka!* Slovenský slovník Boženy Němcovej. In: Gajdošová,

- K. (ed.): *Varia. XXV*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV, 252 – 263.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2017b): *Hroznové víno...* Komunikačné nástrahy slovensko-českej lexikálnej medzijazykovej homonymie. In: Chocholová, B. – Molnár Satinská, L. – Múcsková, G. (eds.): *Jazyk a jazykoveda v pohybe II. Na počesť Slavomíra Ondrejoviča*. Bratislava: Veda, 321 – 343.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2018a): *Luče, luče, zlaté luče!* Hviezdoslavovské poznámky k viacsmernosti lexikálnej dynamiky. In: *Jazykovedný časopis*, 69/3, 340 – 358.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2018b): *V červáneku zatím Tatru se shalí...* Tatry v česko-slovenskej kultúrnej reflexii. In: Vaňková, I. – Šťastná, L. (eds.): *Horizonty kognitívne-kultúrne lingvistiky II. Metafora, stereotypy a kultúrna rozrúbenosť jazykú jako obrazú světa*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 61 – 78.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2019): *Letokruhy okolo Svitú*. Niekoľko tatranských zastavení pri jubileu Rudolfa Chmela. In: Pátková, J. – Nábělková, M. (eds.): *Střední Evropa Rudolfa Chmela: studie k 80. narozeninám*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy – Národní muzeum, 173 – 205.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2021): *Vrstevníce...* Niekoľko jubilejných slovensko-českých lexikálnych drobností. In: Lah, K. – Giger, M. – Bakardžieva, G. (eds.): *Slovanské a slavistické reflexe: Sborník k životinému jubileu profesorky Hany Gladkové*. Praha: Pavel Mervart, 31 – 60.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2022a): „...radost z roboty samej a vedomie, že prácou pre Slovensko slúžili sme republike“: K slovenskému pôsobeniu Františka Heřmanského z hľadiska česko-slovenských medzijazykových a medziliterárnych vzťahov. In: *Česko-slovenská historická ročenka*, 24/2, 93.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2022b): *Dunaj na Vltavě a jiné vlny...* K vývinovým prúdeniam vo vzájomnom česko-slovenskom/slovensko-českom preklade. In: Gajdošová, K. – Kolenčíková, N. (eds.): *Varia. XXX*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., 6 – 35.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2022c): *Reflexné masážna podložka*: Morfosyntaktické chyby v textoch internetových obchodov ako odraz česko-slovenských jazykových diferencií. In: Dziviaková, M. – Horváthová, L. – Faithová, E. (eds.): *Jazyk ako neprestajná inšpirácia: Zborník príspevkov k jubileu Jána Kačalu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 160 – 174.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2024): „Vhor = hore, nahor, č. vzhůru“. Anton Habovštiak ako textový lexikograf Hviezdoslavovej knižnice. In: *Slovenská reč*, 89/2, 198 – 234.
- ONDREJOVIČ, S. (2007): *Sedem a pol. Zápisky z tzv. vedeckej turistiky*. Bratislava: Veda.
- ONDREJOVIČ, S. (2016): Mira Nábělková, „večná tinedžerka“ slovenskej a českej jazykovedy, jubiluje. In: *Slovenská reč*, 81/5 – 6, 369 – 371.
- PACOVSKÁ, J. – NEBESKÁ, I. – RÖHRICH, A. – VAŇKOVÁ, I. (2023): *Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce: pedagogický pohled na kognitivní a kulturní aspekty jazyka*. Praha: Akropolis.
- PÁLKOVÍČ, K. (1996): Archívny nárečový materiál zo stredného Slovenska. In: *Slovenská reč*, 61/6, 292 – 295.
- SLOBODA, M. (2020): Zbytky slavistiky na Katedře středoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a výhledy do budoucna. In: Šlaufová, E. – Skwarska, K. – Čermák, V. (eds.): *Proměny české slavistiky po roce 1989*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 177 – 185.
- SLOBODA, M. – NÁBĚLKOVÁ, M. (2013): Stav a perspektívy vyučovania slovenčiny na Karlovej univerzite v Prahe. In: Pekarovičová, J. – Hargašová, Z. (eds.): *Slovenčina vo svete – súčasný stav a perspektívy*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 180 – 188.
- SLOBODA, M. – NÁBĚLKOVÁ, M. (2023): Súčasný jazykovedný slovanský výskum na Karlovej univerzite v Prahe. In: *Slovenská reč*, 88/3, 260 – 270.
- ŠIMKOVÁ, M. (2016): Slovenská lingvistik(i)ka v Čechách. In: *Kultúra slova*, 50/2, 110 – 113.
- VÁŽNÝ, V. (1922): O prvých výsledkoch zbierania nárečového materiálu na Slovensku metódou dotazníkovou. In: *Slovenské pohľady*, 38/2, 99 – 104.

Internetové zdroje

- [1] <http://language-management.ff.cuni.cz/cs/kontakt>; <http://language-management.ff.cuni.cz/cs/jazykovy-management>; <http://language-management.ff.cuni.cz/cs/node/352> (cit. 16. 4. 2026).
- [2] NÁBĚLKOVÁ, M.: „...opatřují se texty nejnútnejšími vysvětlivkami pod čarou nebo diferenciálním slovníčkem...“ *Textová lexikografia ako súčasť pestovania bilingvizmu a biliterárnosti v česko-slovenskom kontexte*. Přednáška v Jazykovědném sdružení 8. 4. 2021b. Dostupné z WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=IVjvGMLP6Z4&t=12s> (cit. 16. 4. 2026).
- [3] https://www.juls.savba.sk/sjs_varia.html; https://www.juls.savba.sk/sjs_variaobsah.html; https://www.juls.savba.sk/sjs_variabiblio.html (cit. 16. 4. 2026).
- [4] https://www.juls.savba.sk/sjs_kmjfoto.html (cit. 16. 4. 2026).
- [5] <https://www.czechency.org/>; <https://www.czechency.org/slovník/autor/MNa>; <https://www.czechency.org/slovník/autor/MS> (cit. 16. 4. 2026).
- [6] https://www.juls.savba.sk/biblio_SKCS_jazykove_vztahy.html (cit. 16. 4. 2026).
- [7] <https://uesabs.ff.cuni.cz/cs/ustav/struktura/> (cit. 16. 4. 2026).

Lucia Molnár Satinská

*Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.
Panská 26, 811 01 Bratislava
E-mail: lucia.molnar.satinska@juls.savba.sk
ORCID: 0009-0001-2111-853X*

Mira Nábělková

*Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.
Panská 26, 811 01 Bratislava
E-mail: nabelkovam@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5695-0935*